

Zenon Grocholewski, *Postup pri preloženi a odvolani farara*, Bratislava: Vydateľstvo Serafin 1999, ss. 92.

Powyższa publikacja wydana w języku słowackim jest tłumaczeniem publikacji włoskiej wydanej w formie 53 tomu serii „Studi Giuridici” pod tytułem *Trasferimento e rimozione del parroco* (Libreria Editrice Vaticana 1997, s. 199-247). Publikacja ta zasługuje na zainteresowanie specjalistów z dziedziny nauki prawa kanonicznego – zarówno ze względu na kompetencje Autora, jak i na jej walory merytoryczne.

Abp Zenon Grocholewski należy bowiem do ścisłego grona najwybitniejszych przedstawicieli współczesnej nauki prawa kanonicznego i ekspertów jurysprudencji kościelnej. Przez wiele lat sprawował On bowiem odpowiedzialne urzędy w hierarchii Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej – od kanclerza do prefekta włącznie. Obecnie jest prefektem Kongregacji Wychowania Katolickiego. Od wielu lat jest również konsultorem Papieskiej Rady ds. Interpretacji Tekstów Prawnych.

Walory merytoryczne prezentowanej publikacji tkwią przede wszystkim w tym, że jest oparta na rzetelnej i wnikliwej analizie materiału źródłowego. Materiał ten stanowią kan. 1740-1752 KPK Kościoła Łacińskiego (z uwzględnieniem w aspekcie porównawczym także odpowiednich przepisów Kodeksu Kanonów Katolickich Kościołów Wschodnich) oraz orzeczenia Najwyższego Trybunału Sygnatury Apostolskiej – nie tylko opublikowane (przeważnie w „Communicationes”), ale również nie opublikowane, znajdujące się w Archiwum tejże Sygnatury. Rozważania oparte na tego rodzaju materiale posiadają szczególną wartość, gdyż „styl Kurii” jest najlepszą interpretacją prawa. Publikacja ta jest cenna także dlatego, że daje czytelnikowi wgląd w to, w jakiej mierze jurysprudencja najwyższego trybunału kościelnego łączy troskę o „dobro dusz” wiernych, tworzących wspólnotę parafialną, z troską o poszanowanie praw podmiotowych przysługujących duchownym do sprawowania urzędów duszpasterskich, a w tym prawa wszystkich wiernych – nie wykluczając duchownych – do obrony swych praw, dla zabezpieczenia których została ustanowiona II sekcja Sygnatury Apostolskiej.

Publikacja ta składa się z następujących elementów: słowo wstępne tłumacza, wstęp, trzy części zasadniczej treści i bibliografia.

W *Słowie wstępnym* ks. dr Jan Duda, pracownik naukowy Wydziału Teologii na Uniwersytecie Komenskigo w Bratysławie i oficjał sądu biskupiego w Spiskiej Kapitułe, scharakteryzował wkład abpa Grocholewskiego w kształcenie kanonistów na Słowacji po upadku komunizmu, poprzez publikacje i udział w sympozjach organizowanych

w Spiskiej Kapitule. Właśnie temat niniejszej publikacji był przedmiotem jednego z tych wykładów, wygłoszonego przez Niego podczas sympozjum w sierpniu 1997 r.

We *Wstępie* do swej publikacji abp Grocholewski określił przedmiot zawartych w niej rozważań. Przedmiotem tym są normy prawa dotyczące usuwania i przenoszenia proboszczów w postępowaniu administracyjnym, określone w kan. 1740-1752 KPK z 1983 r. Poza tematem tych rozważań pozostaje więc problem pozbawienia duchownego urzędu proboszcza na mocy samego prawa bądź w postępowaniu karnym, czyli z powodu popełnionego przestępstwa. Autor informuje czytelnika, iż przedmiotem jego zainteresowań jest problematyka prawa materialnego, czyli poza przedmiotem tych rozważań pozostaje procedura, jaką należy zachować w postępowaniu przy wnoszeniu i rozpatrywaniu rekursów hierarchicznych i rekursów do II sekcji Sygnatury Apostolskiej. Jednocześnie wyjaśnia On, iż materiał orzeczeń Sygnatury Apostolskiej został wykorzystany o tyle, o ile dotyczy norm zawartych w kan. 1740-1752.

W pierwszej części (A), zatytułowanej *Aspekt statyczny procedury usunięcia lub przeniesienia proboszcza*, Autor przedstawił zakres podmiotowy i przedmiotowy tej procedury. Wyróżnił On podmiot bierny władzy kompetentnej, jakim jest adresat dekretu usunięcia lub przeniesienia proboszcza, oraz podmiot czynny, czyli autor tego dekretu. Jeśli chodzi o podmiot bierny, to – zdaniem abpa Grocholewskiego – procedura ta odnosi się tylko do tych duchownych, którzy mianowani zostali na urząd proboszcza w sposób stabilny, tj. do: proboszczów terytorialnych i personalnych, mianowanych na czas nieokreślony lub określony (w krajach, w których konferencje episkopatu wprowadziły mianowanie proboszczów na określoną kadencję); kapłanów, którym powierzona została parafia do sprawowania urzędu proboszcza w sposób solidarny (*in solidum*); kapłanów, o których mówi kan. 517 § 2; kapelanów wojskowych jako *sui generis* proboszczów personalnych. Procedura ta natomiast nie dotyczy: tytulariuszy innych urzędów duszpasterskich, proboszczów zakonników i członków życia apostolskiego; kapłanów sprawujących urząd proboszcza w innej diecezji, którym powierzona została parafia na mocy umowy zawartej między biskupami (Autor jednakże zaznacza, iż w każdym wypadku należy uwzględnić treść tej umowy, a zwłaszcza czas, na jaki została zawarta ta umowa). Zakres podmiotowy władzy kompetentnej do wydania tego rodzaju dekretów obejmuje: biskupów diecezjalnych oraz tych zwierzchników kościołów partykularnych, którzy są z nimi zrównani), administratorów diecezji, ale dopiero po roku od zawakowania stolicy biskupiej. Autor rozważa także problem kompetencji do usunięcia lub przeniesienia proboszcza w sytuacji *sede vacante* i *sede impedita*. Zdaniem abpa Grocholewskiego, przy ustalaniu zakresu kompetencji administratora diecezji w sytuacji nadzwyczajnej (np. podczas prześladowań Kościoła przez władze komunistyczne na Słowacji), należy uwzględniać zasady słuszności kanonicznej. Następnie Autor omówił motywy usunięcia proboszcza (kan. 1740-1741) oraz motywy przeniesienia proboszcza (kan. 1748).

W części drugiej (B), zatytułowanej *Dynamika procedury usunięcia proboszcza*, omówione zostały etapy procedury, jakie biskup diecezjalny powinien zachować w tym postępowaniu. Na początku Autor zwraca uwagę na to, iż określając motywy usunięcia proboszcza prawodawca akcentuje „dobro dusz”, czyli skuteczność posługi duszpasterskiej, natomiast określając normy dotyczące procedury, jaką należy zachować w postępowaniu zmierzającym do usunięcia lub przeniesienia proboszcza, prawo-

dawca zwraca uwagę na dobro proboszcza, który ma się zrzec lub ma być pozbawiony urzędu, oraz na stabilność urzędu proboszcza.

Następnie zostały omówione kolejne etapy tej procedury, jakie powinny być zachowane w procesie zmierzającym do usunięcia proboszcza, a mianowicie: stwierdzenie zaistnienia adekwatnej przyczyny przewidzianej w prawie, zasięgnięcie opinii dwóch proboszczów (których nie należy utożsamiać z członkami kolegium konsultorów, o których jest mowa w kan. 502), wezwanie proboszcza do rezygnacji. Następnie procedura podlega zróżnicowaniu w zależności od tego, jakie jest stanowisko proboszcza, który może zaakceptować propozycje biskupa lub odmówić akceptacji. W pierwszym wypadku sytuacja jest prosta, ponieważ z chwilą przyjęcia przez biskupa zrzeczenia się proboszcza, parafia staje się wakująca i postępowanie kończy się wydaniem dekretu stwierdzającego zawakowanie parafii. Natomiast w drugim wypadku postępowanie toczy się dalej, i dalszy etap obejmuje rozpatrzenie przez biskupa przedłożonych przez proboszcza argumentów i ponowne zasięgnięcie opinii proboszczów konsultorów. Spełnienie tego wymogu jest konieczne do ważności dekretu usunięcia proboszcza. Po ponownym rozważeniu wszystkich argumentów *pro* i *contra* biskup może pozostawić proboszcza na stanowisku albo wydać definitywny dekret usunięcia go z parafii. W dalszej części zostały omówione obowiązki biskupa względem proboszcza usuniętego z parafii (kan. 1746, 1747 § 1-2) oraz uprawnienia proboszcza do wniesienia rekursu hierarchicznego przeciwko dekretowi usunięcia go z parafii.

W trzeciej części (C), zatytułowanej *Dynamika procedury przenoszenia proboszcza*, przedstawiona jest analiza etapów procedury, jakie należy zachować w tego typu postępowaniu, a mianowicie: skierowanie przez biskupa propozycji, aby zrezygnował z parafii; odpowiedź proboszcza; obowiązek wysłuchania przez biskupa opinii dwóch proboszczów konsultorów, gdyby proboszcz nie zaakceptował propozycji biskupa; wydanie dekretu przeniesienia proboszcza lub stwierdzenie zawakowania parafii, gdyby proboszcz nie zaakceptował decyzji biskupa w określonym czasie.

Godne uwagi są rozważania abpa Grocholewskiego – oparte na materiale orzeczeń – dotyczące poszanowania prawa proboszcza do obrony i posłużenia się w tym celu adwokatem. Godne uwagi jest stwierdzenie, iż w postępowaniu dotyczącym usunięcia proboszcza – zdaniem Sygnatury Apostolskiej – proboszcz ma prawo do obrony i do wystąpienia za pośrednictwem adwokata. Natomiast w postępowaniu zmierzającym do przeniesienia proboszcza może posłużyć się adwokatem, ale nie ma takiego obowiązku. Ewentualna obecność adwokata w tego rodzaju postępowaniu na szczeblu diecezjalnym nie ma żadnego znaczenia.

W powyższej charakterystyce publikacji abpa Z. Grocholewskiego zwróciłem uwagę tylko na jej główne wątki problemowe. Zawarte w niej interpretacje kompetencji biskupa oraz obowiązków i uprawnień duchownych, na poszczególnych etapach postępowania dotyczącego zarówno usuwania, jak i przenoszenia proboszczów, dokonane na podstawie orzecznictwa Sygnatury Apostolskiej, stanowią lekturę godną zainteresowania nie tylko ze strony wykładowców prawa kanonicznego, ale również osób odpowiedzialnych za stosowanie go w życiu. Dlatego sądzę, że bardzo pożyteczne byłoby wydanie tej publikacji w języku polskim.

Józef Krukowski